

СВІТ МОВИ – СВІТ У МОВІ

МАТЕРІАЛИ VII Міжнародної наукової конференції

Київ 2023

**Міністерство освіти і науки України
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова
Інститут мовознавства імені О. О. Потебні НАН України
Лодзинський університет
Шуменський університет
імені Єпископа Костянтина Преславського**

СВІТ МОВИ – СВІТ У МОВІ

МАТЕРІАЛИ

VII Міжнародної наукової конференції 27 жовтня 2023 р.

УДК 811
ББК 81.2

Рекомендовано до друку Вченою радою факультету
іноземної філології Українського державного університету
імені Михайла Драгоманова (протокол № 5 від 14 грудня 2023 р.)

Світ мови – світ у мові: матеріали VII Міжнародної наукової конференції (м. Київ, 27 жовтня 2023 р.; Український державний університет імені Михайла Драгоманова): тези доповідей / уклад. І. В. Воловенко, Т. В. Слива; за заг. ред. Ю. В. Кравцової. Київ: Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова, 2023. 285 с. електронне видання

ISBN 978-966-931-299-0

Збірник містить тези доповідей учасників наукової конференції, де розглядаються актуальні проблеми історичного розвитку мови, взаємозв'язку мови та мислення, мови як феномена культури, її ролі в міжкультурній комунікації, мовної семантики, лексико-граматичних інновацій, функціонування мовних засобів у різних типах дискурсу, сутності мовної особистості, прикладні аспекти вивчення мови.

Призначено для філологів – учених, викладачів, студентів.

ISBN 978-966-931-299-0

© Автори статей, 2023

© Український державний університет
імені Михайла Драгоманова, 2023

development and technological progress lead to new threats, the number and diversity of which is constantly growing (international terrorism, cybercrime, the proliferation of weapons of mass destruction, organized transnational crime, global economic crises, mass migration and unemployment, environmental and natural disasters). The peculiarity of the conceptualization of these processes, their verbalization in the linguistic consciousness is an urgent problem of modern linguistics, requiring sustainable research and a comprehensive methodology for implementation.

П. Ю. Шопін
Київ, Україна

ТИПОВІ ПОМИЛКИ У СТУДЕНТСЬКИХ ПЕРЕКЛАДАХ ПУБЛІЦИСТИЧНИХ І НАУКОВО-ПОПУЛЯРНИХ СТАТЕЙ З НІМЕЦЬКОЇ МОВИ НА УКРАЇНСЬКУ

На заняттях з дисципліни «Теорії і практики перекладу (друга іноземна мова – німецька)», яку вже другий рік викладаю на кафедрі прикладної лінгвістики, порівняльного мовознавства та перекладу Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, студенти-магістранти регулярно перекладають публіцистичні та науково-популярні тексти, а я перевіряю ці переклади і допомагаю студентам опублікувати свої праці переважно на сайті культурного порталу «Експеримент». Студенти зазвичай перекладають тексти з таких джерел, як журнал Німецької залізниці «Mobil», газети «Berliner Zeitung» тощо.

Під час перевірки студентських перекладів помітив, що вони часто мають спільні риси. У цій доповіді розповім про типові помилки, які роблять студенти, і спробую пояснити їхні причини та стратегії їх виправлення та уникнення, що стає важливим складником навчання компетентного перекладу з німецької мови.

По-перше, студентам складно зрозуміти значення та використання ідіоматичних виразів у німецькій мові. У публіцистичних і популярних текстах автори часто використовують не весь ідіоматичний вираз, а лише його вельми впізнавану для носіїв мови частину, але для студентів стає викликом впізнання такого фрагмента. Ба більше, ідіоми можуть використовуватися в новому контексті, де їхнє значення відозмінюється – це також може призвести до помилок через нерозуміння зміни контексту.

По-друге, суб'єкт-об'єктні відносини часто стають серйозним викликом під час перекладу. Наприклад, студенти можуть неправильно зрозуміти пасивні конструкції німецької мови, що регулярно призводить до зворотних значень, коли суб'єкт стає об'єктом і навпаки.

Іншою типовою помилкою у студентських перекладах є неправильна транслітерація та транскрипція власних назв та імен. Студентам слід зважати на конвенції перекладу деяких назв, які вже регулярно зустрічаються в українській мові.

Добре відомо, що слова, які мають схоже звучання або написання, стають «хибними друзями» перекладачів. Так німецьке слово «*die Marmelade*» можуть перекласти українською як «мармелад». Як показав досвід перевірки студентських перекладів, така помилка виникла під час перекладу слова «*glokal*». Замість «глокальний», студент переклав його як «локальний», що свідчить про необхідність перевіряти слова у фахових джерелах і бути готовим до зустрічі з новими поняттями і термінами в німецькій мові.

Іноді студенти не зважають на контекст використання багатозначної мовної одиниці та обирають неправильне значення в цьому конкретному випадку. Студентам слід більше звертати уваги на контекст. Можна навести декілька показових прикладів такої помилки. Тут варто згадати лише один: слово-запозичення «*geer*» означає «дивний», а також «квір» в англійській мові, але в німецькій мові використовується це запозичення лише в другому, новому, значенні. Але студент переклав це англійське запозичення як «дивний», що свідчить про неухвагу до особливостей використання цієї мовної одиниці в німецькій мові. Багатозначність мовних одиниць є класичною проблемою під час перекладу.

Прийменники в німецькій мові також становлять типову проблему під час перекладу текстів українською. Наприклад, «*ich arbeite bei der Stadt*» означає, що людина працює на місто, але перекладач осмислює прийменник «*bei*» в сенсі місцезнаходження і робить помилку, відтворюючи це речення українською так: «я працюю в місті».

Потенційна багатозначність через збіг різних форм та залежність від синтагматичного оточення особових, присвійних та, особливо, вказівних займенників у німецькій мові ставить перед студентами складні виклики. Розглянемо декілька повчальних прикладів помилок під час перекладу вказівних займенників (*die, der, das, diese* тощо). Використання артиклів у ролі займенників іноді спричиняє помилки під час перекладу українською.

Форми заперечення у німецькій мові також призводять до помилок під час перекладу українською мовою. Використання та

значення «nicht» і «keine» українським студентам не завжди вдається правильно відтворити в українській мові.

У німецькій мові дуже поширені складні іменники. Важливо розуміти, що ядро значення таких іменників завжди утворює кінцева основа (кінцеве слово). Студентам слід більше наголошувати на цій особливості німецької мови.

Розуміння термінів, які вживає автор, є передумовою адекватного перекладу. Іноді помилки в українських перекладах студентів виникали саме через недостатню увагу до значення та використання термінів у німецькій мові.

В українській мові стать (граматичний рід) діяча (мовця) маркують особливі певні форми дієслова. Іноді студенти-перекладачі забувають про цю особливість української мови, що призводить до помилок, коли, наприклад, жінка говорить німецькою «*ich habe das selbst gesehen*», а переклад мовця як чоловіка: «я сам це бачив». Студентам слід більше уваги звертати на стать мовця або діяча.

Ще однією типовою перекладацькою проблемою є використання в німецькій мові дієприкметникових конструкцій Partizip I і II. Ця проблема також пов'язана з суб'єкт-об'єктними відносинами у реченнях та пасивним і активним станом у німецькій мові. Українським перекладачам слід більше увагу звертати на ці граматичні аспекти побудови речень і текстів у німецькій мові.

Студенти можуть навчитися компетентному перекладу з німецької мови українською, якщо звертати їхню увагу на типові помилки, які вони роблять під час цієї діяльності. Роль викладача тут полягає в свідомому аналізі та синтезі досвіду перевірки перекладів студентів на заняттях і поширенні знань про типові помилки, а також в забезпеченні необхідної практики перекладу відповідних мовних одиниць і конструкцій з німецької мови українською.

І. Ю. Яницька
Київ, Україна

СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ АНАЛІЗ НЕВЕРБАЛЬНОЇ РЕАКЦІЇ НА КОМПЛІМЕНТИ В ТУРЕЦЬКІЙ МОВІ

Соціолінгвістика – фундаментальна галузь лінгвістики, що займається вивченням взаємодії мови із суспільством з метою кращого розуміння її структури та функціональних властивостей. Невербальні засоби комунікації, зокрема жести, міміка, тон голосу та інші форми